

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне і практичне значення результатів дослідження

Харковського Євгена Миколайовича

на тему «**Формування професійної компетентності майбутніх учителів іноземної мови засобами неформальної освіти**», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю – 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

Публічну презентацію та обговорення результатів дисертаційної роботи здійснено на засідання кафедри розвитку дитини раннього і дошкільного віку факультету педагогіки і психології, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», протокол № 10 від 16.06.2026 р.

1. Актуальність теми та її зв'язок з планами наукових робіт установи.

Інтенсифікація конкурентних процесів в умовах глобалізації суспільного простору, зокрема в освітній галузі, актуалізує проблему об'єктивного забезпечення якості вищої освіти та підготовки висококваліфікованих вчителів. Особливого значення це набуває в контексті професійного становлення майбутніх учителів іноземної мови як ретрансляторів духовного, інтелектуального та культурного потенціалу нації. Інтеграція неформальної освіти у вітчизняну освітню систему є відносно новим явищем. На початкових етапах дослідження у науковому дискурсі така форма навчання переважно розглядалася в межах андрагогічного підходу – як інструмент безперервного розвитку, самовдосконалення та підвищення рівня знань дорослих, однак сьогодні набуває нових значень і можливостей.

Комплексний аналіз нормативно-правової бази, наукових праць з питань формування професійної компетентності майбутніх учителів іноземної мови засобами неформальної освіти, практичного досвіду закладів вищої освіти дозволив визначити, що суспільство і держава мають запит на висококваліфікованих педагогів, які здатні адаптуватися до динамічних умов

соціокультурного й освітнього простору, ефективно функціонувати на сучасному ринку праці й забезпечувати власну професійну затребуваність, постійно підвищуючи професійний рівень засобами неформальної освіти. При цьому на сьогодні є недостатньо розробленими теоретичні засади процесу формування професійної компетентності майбутніх учителів іноземної мови засобами неформальної освіти у процесі навчання в закладах вищої освіти, що обумовлює модернізацію змісту фахових освітніх компонентів, мотивування здобувачів освіти до навчання поза межами академічних занять з метою вдосконалення набутих знань, умінь і навичок у професійній сфері, взаємодію з усіма учасниками педагогічного процесу з використанням інноваційних освітніх технологій.

І, як наслідок, з'являється необхідність у визначенні й розробці педагогічних умов, реалізація яких забезпечуватиме формування професійної компетентності майбутніх учителів іноземної мови засобами неформальної освіти, здатного створити сприятливе навчальне середовище, мотивувати учнів до вивчення іноземної мови, застосовувати інноваційні методики та технології навчання, враховуючи індивідуальні особливості кожного учня. Саме тому важливо почати формувати професійну компетентність майбутнього вчителя іноземної мови засобами неформальної освіти ще під час навчання.

Питання формування професійної компетентності вчителя, у тому числі й учителя іноземної мови розглядали вітчизняні вчені Н. Бацула, Н. Бідюк, Г. Бондар, А. Гриценко, О. Драгайцев, Ю. Задунайська, В. Калінін, Л. Карпова, Ю. Климович, В. Павлюк, Н. Павлюк, І. Проценко та ін.

Фундаментальний аналіз феномену неформальної освіти представлено в працях вітчизняних і зарубіжних науковців: В. Андрущенка, І. Ахновської, М. Гарсія (M. Garcia), С. Джонсона (S. Johnson), М. Коваленко, Л. Міллера (L. Miller), О. Купіної, Н. Павлик, Д. Плинокос, Є. Савельєва та ін.

Питання визначення дефініцій «компетенція» і «компетентність» розглядали вітчизняні і зарубіжні вчені В. Вишпольська, Ч. Вудруф (C. Woodruffe), М. Головань, Т. Кузнецова, І. Кухта, М. Лайн Спенсер (L. Spencer), М. Сайн Спенсер (S. Spencer), С. Лейко, Ю. Панфілов, С. Рудишин та ін.

Проблеми формування професійної компетентності майбутніх учителів, зокрема й майбутніх учителів іноземної мови, висвітлено в дисертаційних дослідженнях останніх років. Так, Н. Бацула розглянула розвиток професійної компетентності вчителів у системі методичної роботи початкової школи (2025 р.); В. Гусак вивчив розвиток професійної компетентності педагога-організатора в умовах післядипломної освіти (2018 р.); Ю. Климович розглянула проблему формування професійної компетентності майбутнього філолога засобами перевернутого навчання (2024 р.).

Різні аспекти суті, структури і формування професійної компетентності майбутніх учителів іноземної мови розкрито в дисертаційних дослідженнях: О. Рогульська – теорію і практику підготовки майбутніх учителів іноземних мов в умовах інформаційно-освітнього середовища (2020 р.); А. Дученко – формування професійної культури майбутнього вчителя іноземних мов у процесі фахової підготовки (2023 р.); І. Білянська – формування англomовної аудитивної компетентності майбутніх учителів із використанням аудіокниг художніх творів (2018 р.); О. Вернигора – формування лінгвокраїнознавчої компетентності майбутніх учителів української мови і літератури у процесі вивчення фахових дисциплін (2020); О. Кондратьєва – формування полікультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи (на засадах лінгвокраїнознавчого підходу) (2017 р.); М. Сапогов – формування професійно-педагогічної компетентності магістрантів з освітніх наук засобами SMART-технологій (2021 р.).

Проблема формування компетентностей педагога в умовах неформальної освіти була предметом дисертаційних досліджень: О. Стечкевича – теорія та

методика формування цифрової компетентності педагога в умовах неформальної освіти (2024 р.); Л. Шикер – психологічні особливості активізації особистісного саморозвитку вчителів в умовах неформальної освіти (2020 р.).

Проте аналіз педагогічних дисертаційних досліджень показав, що проблема формування професійної компетентності майбутніх учителів іноземної мови засобами неформальної освіти не була предметом спеціального дослідження.

Аналіз теорії й практики досліджуваної проблеми дозволив виявити низку суперечностей між: зростаючими суспільними вимогами до рівня професійної компетентності вчителя іноземної мови, здатного ефективно діяти в умовах глобалізації, цифровізації та безперервних освітніх змін, і недостатнім використанням потенціалу неформальної освіти для забезпечення його професійного становлення та розвитку; потребою системи педагогічної освіти у підготовці майбутніх учителів іноземної мови, здатних до навчання впродовж життя, професійної мобільності та саморозвитку, і недостатньою теоретичною та методичною розробленістю питань формування професійної компетентності засобами неформальної освіти; необхідністю цілеспрямованого формування професійної компетентності майбутніх учителів іноземної мови засобами неформальної освіти та відсутністю обґрунтованих педагогічних умов і методичного забезпечення реалізації цього процесу в закладах вищої освіти.

Актуальність проблеми, її соціальна значущість, недостатня теоретична й практична розробленість і необхідність подолання виявлених суперечностей зумовили вибір теми дослідження.

Дисертацію виконано відповідно до наукової теми кафедри розвитку дитини раннього і дошкільного віку ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»: «Міждисциплінарні стратегії дослідження інноваційних педагогічних систем у сучасному освітньому просторі» (державний реєстраційний номер 0124U002803). Тему роботи було затверджено вченою радою ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

(протокол № 4 від 02.12.2022 р.). Тема дисертації скорегована вченою радою ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (протокол № 5 від 22.12.2023 р.).

2. Особиста участь автора в отриманні конкретних наукових результатів, викладених у дисертації. Дисертація є завершеною науковою працею, виконаною особисто дисертантом у вигляді спеціально підготовленого рукопису, що містить нові наукові положення та висновки, сукупність яких кваліфікується як вагомий внесок у дослідження проблеми формування професійної компетентності майбутніх учителів іноземної мови засобами неформальної освіти. Основні результати дисертаційної роботи отримано автором самостійно. Особистий внесок здобувача у працях, опублікованих у співавторстві, полягає у висвітленні: аналізу анкет майбутніх учителів іноземної мови з метою визначення впливу програм академічної мобільності на формування професійної компетентності засобами неформальної освіти [1]; проблеми впровадження неформальної освіти в освітній процес у закладах вищої освіти України на прикладі формування мовно-комунікативної компетентності майбутніх учителів іноземної мови за допомогою обов'язкової і варіативної складових навчального плану освітніх програм «Середня освіта. Англійська мова та зарубіжна література» й «Середня освіта. Українська мова і література. Мова і література (англійська)», обґрунтуванні й демонструванні інтеграції в освітні компоненти різних видів неформальної освіти (ділові ігри, тренінги тощо) з метою формування професійної компетентності майбутніх учителів іноземної мови [3]; аспектів використання мультимедійних засобів у неформальній освіті та їх інтеграцію в академічну освітню траєкторію з метою формування професійної компетентності майбутніх учителів іноземної мови [10]; актуальності дослідження проблеми інтеграції проєктної діяльності в неформальну освіту для формування професійних навичок майбутніх учителів

іноземної мови, здійсненні аналізу впровадження інтеграції проєктної діяльності в навчальний процес [11].

3. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи Харковського Є. М. забезпечується використанням сучасних теоретичних і емпіричних методів дослідження, опрацюванням значного обсягу наукових джерел, методичних матеріалів. Достовірність отриманих результатів підтверджується їх теоретичним узагальненням, апробацією на наукових конференціях, публікаціями у фахових наукових виданнях, а також практичним впровадженням окремих положень дослідження. Це забезпечило проведення всебічного аналізу досліджуваної проблеми.

4. Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

- *вперше* науково обґрунтовано педагогічні умови формування професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови засобами неформальної освіти; визначено структуру професійної компетентності майбутніх учителів іноземної мови засобами неформальної освіти;

- *удосконалено* форми й методи формування професійної компетентності майбутніх учителів іноземної мови засобами неформальної освіти; навчально-методичне забезпечення використання засобів неформальної освіти в освітньому процесі закладів вищої освіти; діагностичний інструментарій дослідження рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх учителів іноземної мови засобами неформальної освіти;

- *подальшого розвитку* набули наукові уявлення про сутність та структуру професійної компетентності майбутніх учителів іноземної мови; шляхи формування професійної компетентності майбутніх учителів іноземної мови засобами неформальної освіти.

Практичне значення результатів дослідження визначається науковим обґрунтуванням і впровадженням у професійну підготовку здобувачів

спеціальності 014 «Середня освіта. Мова і література (із зазначенням мови)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх учителів іноземної мови засобами неформальної освіти. Задля забезпечення ефективності розроблених педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх учителів іноземної мови доповнено зміст освітніх компонентів загальної й професійно орієнтованої підготовки засобами неформальної освіти, організовано роботу мовного клубу Speaking Club, розроблено й упроваджено серію тренінгів з майбутніми фахівцями («Подкасти на допомогу вивчення іноземної мови», «Культурні аспекти у вивченні іноземної мови», «Створюємо розмовний клуб», «Цифрові технології для роботи в школі», «Штучний інтелект: ворог і помічник»), дебати й дискусії («Роль і місце неформальної освіти в підготовці майбутніх учителів іноземної мови», «Неформальна освіта: за і проти», «Штучний інтелект – заміна вчителя?»), розроблено навчально-методичний посібник «Моделі та технології неформальної освіти».

5. Повнота викладення матеріалів дисертації в роботах опублікованих автором. Зміст і результати дисертаційної роботи висвітлено у 15 наукових працях, з них 10 одноосібних, а саме: 1 стаття – у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань, що цитуються Web of Science, 5 статей – у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 8 тез і статей, 1 навчальний посібник – в інших виданнях, матеріали конференцій, у яких додатково висвітлено наукові результати дисертації.

6. Список опублікованих праць за темою дисертації.

Наукові статті, опубліковані у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань, що цитуються Web of Science

1. Snigovska O., Babych V., Boiko A., Kharkovskiy Y., Petliaieva V. Aspectos sociolingüísticos de la enseñanza de lenguas extranjeras en el contexto de la educación

internacional. *Revista Eduweb*. 2025. № 19 (4). P. 86–98.

<https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2025.19.04.6>

URL:

<https://revistaeduweb.org/index.php/eduweb/article/view/746>

***Наукові статті, опубліковані у наукових виданнях, включених до
переліку наукових фахових видань України***

2. Харковський Є. М. Досвід використання аудіовізуального матеріалу іспанськими педагогами. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Філологічні науки*. 2022. № 2 (350). С. 158–167.
[https://doi.org/10.12958/2227-2844-2022-2\(350\)-158-167](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2022-2(350)-158-167)

3. Харковський Є. М., Бойцун І. Є. Вплив неформальної освіти на розвиток мовно-комунікативної компетентності майбутніх учителів української та англійської мов. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. № 8 (36).

С

4. Харковський Є. М. Неформальне навчання засобами ІІІ. *Наукові*

і

5. Харковський Є. М. Роль неформальної освіти в системі підготовки майбутніх учителів іспанської мови. «*Освіта та педагогічна наука*» («*Education*

θ

4

6. Харковський Є. М. Формування перекладацької компетентності в процесі професійного становлення майбутніх фахівців іноземних мов. *Вісник*

н

й

Статті в інших виданнях, матеріали конференцій

7. Харковський Є. М. Можливості та перспективи розвитку неформальної освіти. *Тенденції і перспективи вивчення літератури у середній і вищій школах: матеріали ІІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції (28 січня*

т

а

р

р

8. Харковський Є. М. Організація іншомовної освіти в Україні: стан проблеми та шляхи вирішення. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*. 2021. № 11 (грудень). С. 421 – 426. <https://doi/10.36074/grail-of-science.24.12.2021.075>

. Харковський Є. М. Педагогічні умови ефективного використання засобів неформальної освіти у професійній підготовці майбутніх вчителів іноземної мови. *Матеріали XI Міжнародної наукової конференції «Художні феномени в історії та сучасності (Життя в обмеженнях і без)» (11 квітня 2025 року)*. Харків : Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2025. С. 134.

. Харковський Є. М., Ромась А. П. Роль мультимедійних засобів у неформальній освіті для формування професійних компетенцій майбутніх учителів іноземної мови. *European scientific congress. Proceedings of the 12th International scientific*

U

R

ЛХарковський Є. М., Степанович Є. В. Інтеграція проєктної діяльності в неформальну освіту для формування професійних навичок майбутніх учителів іноземної мови. *European scientific congress. Proceedings of the 12th International*

P

p

. Харковський Є. М. Особливості фахової підготовки майбутніх викладачів іноземних мов для роботи в інклюзивних класах. *Studia Methodologica*. Тернопіль; Кельце: Гельветика, 2023. Вип. 56. С. 78 – 84.

h

вХарковський Є. М. Використання інформаційних технологій під час вивчення курсу «Ділова англійська мова» здобувачами вищої освіти першого (бакалаврського) рівня. *Збірник матеріалів XI Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених «Наукова молодь-2023» (Київ, 21 листопада 2023 р.)*. / упоряд. : А. Яцишин. Київ: ЦП «КОМПРИНТ», 2023. С. 175

e

U

R

Kharkovskyi Ye. M. Professional competence of a foreign language teacher in general secondary education institutions: structure and specifics. *Modern engineering and*

i

n

n

o

v

a

f

t

v

e

c

t

e

c

n

n

o

f

o

g

i

e

n

a

.

No

4

Наукові праці, які додатково відображають результати дослідження

15. Харковський Є. М. Моделі та технології неформальної освіти: навчальний посібник. Лубни: ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2026. 66 с. URL:

https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/13173/%D0%9C%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D1%96_%D1%82%D0%B0_%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%96%CC%88_%D0%BD%D0%B5%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%96%CC%88_%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8_%20%D0%A5%D0%B0%D1%80%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B8%CC%88.pdf?sequence=1&isAllowed=y

7. Відповідність змісту дисертації спеціальності, за якою вона подається до захисту. За змістом дисертаційна робота Є. М. Харковського «Формування професійної компетентності майбутніх учителів іноземної мови засобами неформальної освіти» повністю відповідає спеціальності 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями).

8. Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертацію написано грамотною українською мовою, стиль викладання матеріалу відповідає прийнятому в науковій літературі.

ВИСНОВОК:

1. Дисертація здобувача ступеня доктора філософії Харківського Євгена Миколайовича на тему «Формування професійної компетентності майбутніх учителів іноземної мови засобами неформальної освіти» виконана на високому науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та є закінченим науковим дослідженням, сукупність теоретичних і практичних результатів якого розв'язує наукове завдання, що має істотне значення для галузі знань 014 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Дисертація за актуальністю, практичною цінністю та науковою новизною повністю відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п. 6-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами).

3. Рекомендувати вченій раді ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» розглянути склад разової спеціалізованої вченої ради:

Голова ради – ВОРОНА Лариса Іванівна, д-р пед. наук, професор, завідувач кафедри спеціальної освіти, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Рецензенти – БАДЕР Світлана Олександрівна, д-р пед. наук, професор, професор кафедри розвитку дитини раннього і дошкільного віку, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»;

ШПЕТНА Світлана Анатоліївна, канд. пед. наук, доцент, завідувач кафедри літературознавства і східних мов, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Опоненти – БОЙКО Марія Миколаївна, д-р пед. наук, професор, професор кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка;

ЧЕРНЬОНКОВ Ярослав Олександрович, канд. пед. наук, доцент, завідувач кафедри мовної підготовки Донецького державного університету внутрішніх справ.

4. Дисертація Харковського Євгена Миколайовича на тему «Формування професійної компетенції компетентності майбутніх учителів іноземної мови засобами неформальної освіти» може бути рекомендована до захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями) у разовій спеціалізованій вченій раді.

Голова засідання:

Кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри розвитку дитини
раннього і дошкільного віку
факультету педагогіки і психології
ДЗ «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка»

Людмила ВАРЯНИЦЯ

Секретар
Доктор філософії

Єлизавета ШКАРУПА

Підпис	<i>Варяницька Людмила</i>
Засвідчую	
Начальник відділу кадрів	<i>Єлизавета Шкарупа</i>
ДЗ "Луганський національний університет імені Тараса Шевченка"	

Підпис	<i>Шкарупа Єлизавета</i>
Засвідчую	
Начальник відділу кадрів	<i>Єлизавета Шкарупа</i>
ДЗ "Луганський національний університет імені Тараса Шевченка"	

